

Płonka-Syroka, Bożena

Sprawozdanie z konferencji naukowej
pt. "Społeczno-ideowe aspekty
medycyny i nauk przyrodniczych
XVIII-XX wieku", Świeradów-Zdrój,
27-29 września 2001 r.

Medycyna Nowożytna 8/2, 272-277

2001

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

rych na Nowotwory, mieszczącym się przy ulicy Połockiej 6. W latach 1931–1936 leczono tu 1080 chorych, udzielono konsultacji w ambulatorium 2210 osobom. Jednym z kierunków badań było stosowanie preparatu typu cytomedyny, leku o nazwie Kefalina. W ramach pracy profilaktycznej odbywały się tam „Dni onkologiczne”, zbiórki ofiar na rzecz chorych, prowadzono akcję informacyjną. Po wojnie powstały pierwsze na Litwie szpitale onkologiczne. Pierwszym był założony w 1945 r. Instytut Eksperymentalnej Medycyny i Onkologii, którego pierwszym dyrektorem był prof. V. Girdzijauskas. Innym znanym powojennym onkologiem był współpracownik prof. K. Pelczara, dr M. Kučarov. Litewski Instytut Onkologii powstał w 1957 r. Kierował nim prof. A. Telyčenas. Głównym kierunkiem naukowej działalności instytutu były badania w dziedzinie epidemiologii i immunologii i rehabilitacji. Utworzono rejestr chorych na raka. W 1990 r. w wyniku połączenia Litewskiego Instytutu Onkologii i Kliniki Onkologicznej powstało Litewskie Centrum Onkologii.

Dziękując organizatorom konferencji, syn prof. K. Pelczara Wojciech powiedział: „Mamy wszyscy satysfakcję, że na tym małym zakładzie na Połockiej wyrósł ogromny zakład w Santoryszkach, który kontynuuje dzieło mojego ojca”.

Bożena Płonka-Syroka

Sprawozdanie z konferencji naukowej pt. „Społeczno-ideowe aspekty medycyny i nauk przyrodniczych XVIII–XX wieku”, Świeradów Zdrój 27–29 września 2001

W dniach od 27 do 29 września 2001 r. odbyła się kolejna, dziesiąta już konferencja naukowa z cyklu „Społeczno-kulturowy kontekst medycyny i nauk przyrodniczych”, organizowanego we Wrocławiu przez doc. dr hab. Bożenę Płonkę-Syrokę z Zakładu Historii Nauk Medycznych Instytutu Historii Nauki PAN w Warszawie (Filia we Wrocławiu). Tym razem konferencja odbyła się w Świeradowie Zdroju, inicjując przeniesienie obrad następnych spotkań z tego cyklu do dolnośląskich miejscowości uzdrowiskowych. Konferencja świeradowska miała już tradycyjnie kilku organizatorów. Tym razem głównym organizatorem był Zakład Historii Polski i Powszechnej XIX i XX wieku, w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego, w którym doc. Płonka-

Syroka podjęła pracę, natomiast Zakład Historii Nauk Medycznych IHN PAN występował – obok Zespołu do Spraw Muzeum Farmacji oraz wrocławskiej fundacji naukowej Humanitas et Scientia – w roli współorganizatora.

Głównym tematem konferencji świeradowskiej były „Społeczno-ideowe aspekty medycyny i nauk przyrodniczych XVIII–XX wieku”. W programie wyodrębniono sesje tematyczne, ilustrujące bieżący stan badań polskiego środowiska historyków medycyny w wybranych kierunkach, związanych z ogólnym programem obecnej konferencji całego cyklu. Sesja pierwsza, zatytułowana „Modernizacja europejskiej medycyny i nauk przyrodniczych w XVIII, XIX i XX stuleciu”, złożona była z 7 referatów. Prof. dr hab. Stefan Zamecki z IHN PAN w Warszawie w wystąpieniu pt. „Na tropach atomistycznej metafory w subdziedzinie chemii”, podjął analizę struktury pojęciowej newtonizmu pod kątem obecności w niej elementów teorii atomistycznej. Prof. dr hab. Tadeusz Heimrath, b. kierownik Katedry i Kliniki Ginekologii Operacyjnej AM we Wrocławiu, w referacie pt. „Przełomy w rozwoju położnictwa i ginekologii ostatnich 200 lat uwarunkowane nowymi metodami postępowania”, ukazał ewolucję praktyki położniczej w nowożytnej Europie. Dr Andrzej Kapusta z Wydziału Filozofii i Socjologii UMCS w Lublinie przedstawił referat pt. „Wpływ psychofarmakologii na rozwój współczesnej psychiatrii: dylematy i nadzieje”, w którym omówił ewolucję metod postępowania terapeutycznego w psychiatrii i będące jej następstwem przemiany modelu tej dziedziny nauki. Dr Irina Pantiuk z Białorusi, redaktor naukowy w czasopiśmie „Zdrowochranienije”, omówiła rozwój badań medyczno-biochemicznych w Polsce od lat 20 XX stulecia w zestawieniu z sytuacją na Białorusi. Dr hab. Leon Miodoński z Instytutu Filozofii UW, w referacie pt. „Filozofia jako podstawa teorii nauk przyrodniczych i medycznych w idealizmie niemieckim – na przykładzie tak zwanego dynamicznego przyrodoznawstwa”, ukazał rolę inspiracji filozoficznych w tworzeniu standardu racjonalności niemieckiego przyrodoznawstwa XVIII i 1 poł. XIX w. Doc. dr hab. Bożena Płonka-Syroka, reprezentująca Instytut Historyczny UW, oraz IHN PAN w Warszawie, w referacie pt. „Niemiecka psychiatria romantyczna – spór o wpływy idealizmu filozoficznego w niemieckiej medycynie klinicznej pierwszej połowy XIX stulecia”, przedstawiła rolę inspiracji filozoficznych w tworzeniu się standardu tej dyscypliny medycznej. Prof. dr hab. Franciszek Rośniński z Katedry Etnologii UW, w referacie pt. „Kościół katolicki wobec teorii ewolucji” przedstawił uwarunkowania negatywnego stosunku Kościoła wobec ewolucjonizmu.

Sesja druga konferencji, zatytułowana „Medycyna niekonwencjonalna i komplementarna. Metody badań, teoria i praktyka”, składała się z 6 wystąpień. Dr Alina Jagiełłowicz z Instytutu Filozofii UW, w referacie pt. „Pole oddziaływania medycyny konwencjonalnej i komplementarnej jako zmienna układu społeczno-kulturowego naszych czasów”, zestawiła dwa modele medycyny – zachodnioeuropejski inspirowany przez chrześcijaństwo oraz związany ze wschodnim kręgiem kulturowym model inspirowany przez buddyzm. Dr Włodzimierz Piątkowski z Pracowni Socjologii Medycyny UMCS w wystąpieniu pt. „Inspiracje historyczne w badaniach nad socjologią leczenia niemedycznego” ukazał związki metodologii badań historycznych z praktyką badawczą współczesnej socjologii medycyny. Mgr Katarzyna Kopias-Łokuciejewska ze Studium Doktoranckiego Filozofii UW w referacie pt. „Kulturowe uwarunkowania renesansu niekonwencjonalnych metod leczenia w drugiej połowie XX wieku (w ujęciu teoretycznym)” przedstawiła model rozwoju kultury w ujęciu Fryderyka Nietzschego i w tej perspektywie opisała uwarunkowania wzrostu zainteresowania społeczeństw zachodnich niekonwencjonalnymi metodami leczenia. Dr Waldemar Kwiatkowski z Zakładu Etyki i Filozofii Medycyny AM w Łodzi w referacie pt. „Pobocza medycyny. O faktycznym znaczeniu medycznej paranauki” omówił uwarunkowania upowszechniania się w Europie tzw. „paranauki medycznej”. Dr Alina Jagiełłowicz z Instytutu Filozofii UW w wystąpieniu pt. „Paramedyczne dylematy medycyny akademickiej” opisała stosunek lekarzy do teorii i praktyk tak zwanej „medycyny niekonwencjonalnej” oraz do potrzeb pacjentów, przez tę medycynę zaspokajanych. Mgr Agnieszka Olchowska-Kotala i mgr Małgorzata Synowiec-Piłat z Zakładu Humanistycznych Nauk Lekarskich AM we Wrocławiu w referacie pt. „Poglądy studentów AM we Wrocławiu na temat medycyny niekonwencjonalnej” przeanalizowały poglądy studentów I roku AM we Wrocławiu na medycynę niekonwencjonalną, wyrażone w ankietach.

Sesja trzecia konferencji świeradowskiej pt. „Wybrane problemy historii medycyny XVIII, XIX i XX wieku” składała się z 6 wystąpień. Dr Krzysztof Pietrzak ze szpitala w Lesznie przedstawił referat pt. „Recepcja teorii i doktryn medycznych w publikacjach naukowych lekarzy leszczyńskiego środowiska naukowego (XVII–XVIII wieku)”, w którym ukazał proces przyswajania nowożytnej wiedzy lekarskiej w środowisku lekarzy leszczyńskich. Dr Irina Pantjuk z Mińska w wystąpieniu pt. „Dziewiętnastowieczne polskie czasopiśmiennictwo lekarskie” ukazała proces recepcji nowożytnej myśli naukowej w zakresie chorób zakaźnych. Mgr

Katarzyna Srogosz z Instytutu Administracji WSP w Częstochowie, w referacie pt. „Formalno-prawna kontrola uprawnień do leczenia w Rzeczypospolitej w drugiej połowie XVIII wieku”, omówiła podejmowane przez polskich lekarzy próby ograniczenia działalności leczniczej, wykonywanej na terenie Polski przez osoby nieposiadające profesjonalnego wykształcenia lekarskiego. Mgr Monika Piotrowska ze Studium Doktoranckiego Historii UW w wystąpieniu pt. „Zalecenia i projekty higieniczne służące poprawie warunków życia ubogiej ludności propagowane na łamach wileńskich «Dziejów Dobroczynności Krajowej i Zagranicznej 1820–1824»)» omówiła początki polskiej profilaktyki społecznej związanej z oświeceniową i postoświeceniową formacją intelektualną. Mgr Dariusz Białas z Zakładu Humanistycznych Nauk Lekarskich AM we Wrocławiu, w referacie pt. „Hydroterapię Kneippa i mechanoterapię Zandera w praktyce terapeutycznej lekarzy środowiska lwowskiego przełomu XIX–XX wieku”, przedstawił uwarunkowania genezy i recepcji społecznej w XIX w. fizykalnych metod leczenia. Dr hab. Edward Czapiewski z Instytutu Historycznego UW, w wystąpieniu pt. „Problemy zdrowotne a twórczość Józefa Ignacego Kraszewskiego”, przedstawił obraz XIX-wiecznej medycyny postrzeganej z perspektywy pacjenta.

W sesji czwartej, pt. „Historia medycyny wojennej i wojskowej. Społeczne skutki wojny”, wygłoszono 8 referatów. Plk prof. Czesław Jeśman (i wsp.) z Zakładu Historii Medycyny i Nauk Społecznych Instytutu Nauk Wojskowo-Medycznych WAM w Łodzi omówił „Wpływ warunków wojennych w latach 1914–1921 na stan zdrowia ludności Polski”. Dr hab. Elżbieta Więckowska z Zakładu Humanistycznych Nauk Lekarskich AM we Wrocławiu przedstawiła „Wpływ epidemii ostrych chorób zakaźnych na stan zdrowia ludności Polski w latach 1914–1921 i 1944–1947. Ppłk Zdzisław Jezierski (i wsp.) z Zakładu Historii Medycyny i Nauk Społecznych Instytutu Nauk Wojskowo-Medycznych WAM opisał „Wpływ warunków okupacyjnych w latach 1939–1945 na stan zdrowia ludności Polski”. Mjr dr Mirosław Wanago z tejże uczelni ukazał „Sytuację zdrowotną wojska i społeczeństwa polskiego na tle zakończonych konfliktów zbrojnych”. Dr Joanna Dufurat z Instytutu Historycznego UW zaprezentowała referat pt. „W kręgu Legionów Polskich. Służba sanitarna kobiet w czasie I wojny światowej”. Dr Paweł Jaworski z tegoż Instytutu omówił „Szwedzką pomoc medyczną dla Polski w latach 1945–1948”. Dr hab. Elżbieta Więckowska z AM we Wrocławiu zreferowała „Działalność służby zdrowia zorganizowanej przez wydział zdrowia Państwowego Urzędu Repatriacyjnego 1944–1949”.

Sesja piąta konferencji pt. „Etyczne problemy medycyny” składała się z 10 referatów. Prof. dr hab. Wanda Wojtkiewicz-Rok z Zakładu Humanistycznych Nauk Lekarskich AM we Wrocławiu przedstawiła referat pt. „Eksperymenty medyczne podczas II wojny światowej”. Mgr Tomasz Srogosz z Instytutu Administracji WSP w Częstochowie w referacie pt. „Etyczna i formalno-prawna problematyka eutanazji (studium prawno-porównawcze)” zajął się zagadnieniem eutanazji w systemach prawa obowiązujących we współczesnych krajach europejskich. Mgr Kamila Uzarczyk z Zakładu Humanistycznych Nauk Lekarskich AM we Wrocławiu, w wystąpieniu pt. „Problem eugeniki w polskiej myśli medycznej XX wieku”, przedstawiła omawiany problem w szerokim kontekście historycznym. Dr Jacek Prokopski z Wrocławia, w referacie pt. „Człowiek jako osoba – implikacje egzystencjalne w psychologii i psychiatrii”, podjął problem podmiotowości człowieka w świetle wybranych XIX-wiecznych teorii filozoficznych oraz przeanalizował ich wpływ na kształtowanie się personalistycznego standardu w wybranych szkołach europejskiej psychiatrii. Dr Paweł Jaworski z Instytutu Historycznego UW., w referacie pt. „Medycyna szwedzka wobec idei higieny rasowej. „Dr rena och de andra” („Czyści i inni”) Macieja Zaremby”), omówił problem zabiegów ubezładniających przeprowadzanych w Szwecji na osobach uznawanych za nosicieli wadliwego materiału genetycznego. Mgr Andrzej Syroka z Zespołu do Spraw Muzeum Farmacji AM we Wrocławiu, w wystąpieniu pt. „Lek i dostępność do niego w świetle kodeksów etycznych”, zajął się potencjalnymi ograniczeniami w dostępie do środków profilaktycznych i leczniczych. Dr Lech Niebrój z Zakładu Pedagogiki Pielęgniarskiej AM w Katowicach – w referacie pt. „Reprodukcja asystowana: nowe rozumienie rodzicielstwa?” omówił problem sztucznego zapłodnienia. Ks. dr Marian Wandrasz z Duszpasterstwa Rodzin w Katowicach przedstawił „Historię naturalnego planowania rodziny”.

Na zakończenie konferencji odbyła się sesja szósta pt. „Prezentacja prac członków studenckich kół naukowych”. Wystąpili w niej członkowie Koła Naukowego Studentów Socjologii Medycyny przy Pracowni Socjologii Medycyny AM w Lublinie – Ewa Bądaruk („Socjologia medycyny wobec bezrobocia – przegląd wybranych propozycji badawczych”) i Piotr Aljabali („Analiza wybranych programów walki z uzależnieniami w latach 1960–1980. Poszukiwanie przyczyn dysfunkcyjności”) oraz członkowie Koła Naukowego Historii Nauki i Kultury przy Instytucie Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego – Radosław Aniszczyk („Opisy kuracji magnetycznych w świetle czasopisma «Pamiętnik Mag-

netyczny Wileński») oraz Tomasz Mikołajczyk („Problem chorób epidemicznych w świetle publikacji warszawskiego «Tygodnika Lekarskiego»”).

Wszystkie zaprezentowane referaty zostaną opublikowane w tomie 5 Studiów z Dziejów Kultury Medycznej pod red. Bożeny Płonki-Syroki.

Imprezą towarzyszącą konferencji była jednodniowa wycieczka do Pragi.

Następna konferencja z cyklu „Społeczno-kulturowe aspekty medycyny i nauk przyrodniczych” odbędzie się w czerwcu 2002 w Karpaczu. Jej tematem będzie „Życie codzienne w XIX stuleciu i jego wpływ na stan zdrowia ludności i metody leczenia”.

